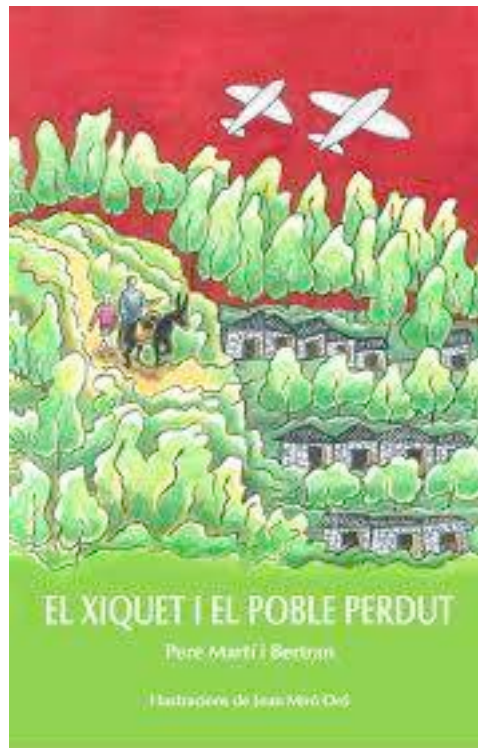

Obrir la capsa dels records

Andreu Sotorra

Pere Martí i Bertran. «El xiquet i el poble perdut». Apèndix històric de Remei Domènech Grau. Il·lustracions de Joan Miró Oró. Fundació El Solà i Edicions del Serbal. La Fatarella (Terra Alta) i Barcelona, 2016. A partir de 10 anys.

El mes de gener del 1937, en plena guerra civil, a la població de La Fatarella, a la Terra Alta, es va produir un dels fets que desconcerten qualsevol historiador o observador, com per exemple li va passar a l'escriptor i periodista George Orwell quan, entre la Rambla de Canaletes i la Plaça de Catalunya va viure els Fets de Maig, un enfrontament entre forces de la Generalitat, el PSUC, la UGT i Estat Català contra membres de la FAI, la CNT i el POUM en

discòrdia per l'ocupació de l'edifici de la Telefònica (avui Movistar i Mobile World Centre).

Un astorament com aquest es encara ara el que sorprèn l'historiador actual que esbrina els anomenats també Fets de Fatarella, tres mesos abans dels Fets de Maig del 1937, quan un grup d'anarquistes incontrolats —a la FAI se li atribueix l'escamot de l'Òmnibus de la Mort que uns mesos abans havia arrasat el Priorat amb fets similars— afusellen sense cap judici previ 34 pagesos de la població que no acceptaven la col·lectivització exigida pels milicians de les seves terres.

Aquest fet, el rerefons de la proximitat de la batalla de l'Ebre i la troballa del cos d'un brigadista internacional, configuren el relat de l'autor Pere Martí i Bertran (Sant Quirze de Besora, Osona, 1952) que parteix de la història d'una jove pagesa de La Fatarella, que va sobreviure fins als 94 anys, el 1997, explicada ara a l'autor per la seva néta.

Gràcies a una iniciativa de la Fundació El Solà, de La Fatarella, dedicada a l'estudi, la conservació i la divulgació del patrimoni cultural de la comarca i la població on té la seu, l'autor s'ha endinsat en una història d'aquelles que anomenem "anònimes", de les que no surten en els llibres oficials i que formen part del conglomerat de petites històries al voltant de les penúries i les atrocitats de la guerra civil o de qualsevol altra guerra.

Amb l'experiència literària de Pere Martí i Bertran, tant com a autor i també lector i estudiós d'aquest àmbit, el relat —molt breu tot i que hauria pogut ser una novel·la llarga— s'adreça a lectors joves i té la capacitat de fer entendre als qui no han viscut una situació bèl·lica com la de la guerra civil com s'aprecien petites coses que avui es considerarien carn de contenidor, com per exemple una màquina de cosir usada, una Singer, un tresor aleshores per a les classes més humils i que la protagonista hereta de la retirada de les tropes republicanes quan l'exèrcit feixista és a punt d'entrar al poble.

Una guerra té amor i mort, vençuts i vencedors, amor i odi... silenci i oblit. Però també té darrere seu el pas del temps per recuperar la memòria, per trencar el silenci i per homenatjar els qui, havent-ne patit les conseqüències i la humiliació, si van sobreviure-les, es van veure obligats a tancar la ràbia dins el cos. El relat «El xiquet i el poble perdut» és un d'aquests petits grans de sorra imprescindibles per obrir la capsa dels records.

La publicació ha comptat amb l'aportació dels dibuixos de Joan Miró i Oró, un artesà de bestiari popular, gegants i capgrossos, d'escenografies teatrals i acompanyaments festius, que ha optat per uns dibuixos en color de caire realista però amb un aire

lleugerament fantasiós. Paral·lament, també s'ha editat un joc de l'oca educatiu, ideat per Remei Domènech Grau, amb coneixements de l'episodi de la Fatarella, de la batalla de l'Ebre i de la guerra civil en general.
